

۱۹۱۲۸۹۴

شماره ۱۰۰

جایگاه خلق پول  
در نظام اقتصادی اسلام

www.ketab.ir

سید عبد الحمید ثابت

سرشناسه	:	ثابت، سیدعبدالحمید، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	:	جایگاه خلق پول در نظام اقتصادی اسلام/سیدعبدالحمید ثابت.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه عدالت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۲۲۹ ص.
شابک	:	978-600-8420-05-7
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	پول(فقه)
موضوع	:	(Money Islamic law)
موضوع	:	پول - جنبه‌های مذهبی - اسلام
موضوع	:	Money -- Religious aspects -- Islam
موضوع	:	سیاست پولی - ایران
موضوع	:	Monetary policy -- Iran
موضوع	:	پول
موضوع	:	Money
موضوع	:	سیاست پولی
موضوع	:	Monetary policy
شناسه افزوده	:	سند عدالت
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۷/۹۸/۱۹۸/۶ BP
رده بندی دیویی	:	۳۷۹/۱۱۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۳۶۱۹۱۴

## جایگاه خلق پول در نظام اقتصادی اسلام

تالیف:

سیدعبدالحمید ثابت

نوبت چاپ: نخست ۱۳۹۷ شمارگان ۱۰۰۰ نسخه چاپخانه: افرنک شابک ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۲۰-۰۵-۷

ناشر: انتشارات دانشگاه غیردولتی غیر انتفاعی عدالت قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

همه‌ی حقوق چاپ و نشر اثر برای مولف و انتشارات دانشگاه عدالت محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و بخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از مولف و ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» ایران قرار دارد.

انتشارات دانشگاه غیر دولتی غیر انتفاعی عدالت

تهران، بالاتر از میدان ولیعصر، کوچه شهید دانش کیان، پلاک ۲۶

کدپستی: ۱۴۱۵۸۴۵۳۵۱ تلفن: ۴۲-۸۸۴۹۷۸۳۲

## فهرست مطالب

۱۱.....	بیش گفتار .....
۱۳.....	مقدمه .....
۱۹.....	<b>فصل اول: مروری بر پیشینه و ادبیات بحث .....</b>
۲۱.....	مقدمه .....
۲۱.....	۱- پیشینه در اقتصاد اسلامی .....
۲۸.....	۲- پیشینه در اقتصاد متعارف .....
۳۵.....	<b>فصل دوم: چیستی خلق پول .....</b>
۳۷.....	مقدمه .....
۳۸.....	۱- پول .....
۳۹.....	۲- پول در گردش امروزی .....
۴۰.....	۳- سیر تاریخی (سیر تحول) پول .....
۴۲.....	۴- ویژگی‌ها و آثار پول امروز .....
۴۴.....	۵- جریان پولی و بانک‌ها .....
۴۵.....	۶- جریان پولی و بانک مرکزی .....
۴۶.....	۷- خلق پول .....
۴۷.....	۱-۷. جریان پولی و خلق پول .....
۴۹.....	۲-۷. فرآیند خلق پول .....
۵۰.....	۳-۷. مثال خلق پول .....
۵۱.....	۴-۷. محاسبه خلق پول .....
۵۵.....	۵-۷. نکات مهم .....
۵۵.....	۱-۵-۷. عدم نگهداری پول نقد .....
۵۵.....	۲-۵-۷. عدم وجود ذخیره قانونی .....
۵۵.....	۳-۵-۷. رابطه عکس خلق پول و نگهداری پول نقد .....
۵۶.....	۴-۵-۷. رابطه عکس خلق پول و نرخ ذخیره .....
۵۶.....	۵-۵-۷. خلق پول و چرخه متسلسل: سپرده- وام- سپرده .....
۵۶.....	۶-۵-۷. خلق پول و تعدد بانک‌ها .....
۵۷.....	۷-۵-۷. خلق پول و پول درونی و بیرونی .....
۵۸.....	۸-۵-۷. خلق پول و ضریب فزاینده آن .....
۵۸.....	۹-۵-۷. جمع‌بندی .....
۶۱.....	<b>فصل سوم: آثار و پیامدهای خلق پول .....</b>
۶۳.....	مقدمه .....
۶۴.....	۱- مجموع آثار .....
۷۱.....	۲- تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و تسریع در مبادلات اقتصادی .....

۷۱.....	۳- کسب درآمد از سوی صاحب حق سلطه و آفایی
۷۳.....	۴- تأثیر مثبت یا منفی بر رشد، توسعه، تولید، رونق و محیط زیست
۷۸.....	۵- بی‌ثباتی اقتصادی
۸۵.....	۶- بی‌نظمی در ایجاد نقدینگی و عرضه پول
۸۶.....	۷- بحران‌های بانکی
۹۱.....	۸- تورم و مالیات تورمی
۹۶.....	۹- توزیع نامطلوب مجدد درآمدها
۹۸.....	۱۰- بی‌عدالتی اقتصادی
۹۹.....	۱۱- جمع‌بندی
۱۰۱.....	<b>فصل چهارم: حلق پول از منظر اندیشمندان اقتصاد متعارف و اقتصاد اسلامی</b>
۱۰۳.....	مقدمه
۱۰۴.....	۱- نظرات اندیشمندان اقتصاد متداول
۱۰۵.....	۱-۱- نظرات جریان سب و حاکم در اقتصاد متداول
۱۰۵.....	۱-۱-۱- خلق پول زنی اسپرده بانکی
۱۰۶.....	۱-۱-۲- ذخیره جزئی و بخشش سپرده‌ها نزد بانک مرکزی
۱۰۷.....	۱-۱-۳- وساطت مالی
۱۰۸.....	۱-۱-۴- اصلاح‌ها و رفرم‌ها
۱۱۰.....	۱-۱-۵- بانکداری آزاد یا سازگار بسیار محسوس ذخیره صفر درصد
۱۱۳.....	۲- نظرات جریان منتقد نظام بانکی حاکم در اقتصاد متداول
۱۱۴.....	۱-۲-۱- نظام بانکی مبتنی بر ذخیره صد درصد
۱۱۸.....	۲-۲-۱- بانکداری محدود
۱۲۱.....	۲- نظرات اندیشمندان اقتصاد اسلامی
۱۲۳.....	۱-۲- نظر همسو با جریان حاکم در اقتصاد متداول یا نظام بانکی مبتنی بر ذخیره جزئی
۱۳۲.....	۲-۲- نظرات غیر همسو با ذخیره جزئی و مخالف با خلق پول بانک
۱۳۷.....	<b>فصل پنجم: خلق پول از منظر اسلامی</b>
۱۳۹.....	مقدمه
۱۴۲.....	۱- نظام‌های اقتصادی، پولی مالی و بانکی در اقتصاد اسلامی
۱۴۴.....	۱-۱- اهداف
۱۴۵.....	۱-۲- وظایف و کارکردها
۱۴۶.....	۱-۳- اصول و قواعد
۱۴۶.....	۱-۳-۱- وفای به عقد و قرارداد
۱۴۷.....	۱-۳-۲- منع اکل مال به باطل
۱۴۸.....	۱-۳-۳- منع ضرر و ضرار
۱۴۹.....	۱-۳-۴- منع غرر
۱۴۹.....	۱-۳-۵- بقاء و ثبات مالکیت

۱۵۱	۱- ۳- ۶- منع ربا
۱۵۲	۱- ۳- ۷- عدالت
۱۵۲	۱- ۳- ۸- آزادی محدود
۱۵۲	۱- ۳- ۹- منع تداول اموال و امکانات در نزد بخشی از جامعه
۱۵۳	۱- ۳- ۱۰- سایر اصول
۱۵۴	۲- بررسی استدلالی موضوع
۱۵۴	۲-۱- رویکرد اسلامیزه کردن اقتصاد متداول
۱۵۶	۲-۲- رویکرد تأمین اهداف و وظایف نظام
۱۵۷	۲-۳- درستی بر رویکرد فقاهتی و اجتهادی
۱۵۹	۳- بررسی سهمی خلق پول
۱۵۹	۳-۱- مفهوم شناسی فقهی خلق پول
۱۶۳	۳-۲- شیوه کاربرد سهمی فقهی
۱۶۵	۳-۳- کاربرد اصل و قاعده فقهی در مورد خلق پول
۱۷۰	۴- نتایج کاربرد قواعد سهمی مورد خلق پول
۱۷۱	۴-۱- اصل و اساس و ذات حق پول
۱۷۲	۴-۲- نهاد متولی خلق پول
۱۷۷	۴-۳- شرایط خلق پول
۱۷۸	۴-۴- ساختار و سازکار اجرایی خلق پول
۱۸۱	<b>فصل ششم: الگو و مدل پیشنهادی</b>
۱۸۳	مقدمه
۱۸۳	۱- روش استخراج الگو و مدل مطلوب
۱۸۷	۲- معیارهای استخراج الگو و مدل پیشنهادی
۱۸۸	۲-۱- تأمین اهداف نظام اقتصادی اسلام
۱۸۸	۲-۱-۱- امنیت اقتصادی
۱۸۸	۲-۱-۲- عدالت اقتصادی
۱۸۹	۲-۱-۳- رشد اقتصادی
۱۹۰	۲-۲- تأمین اهداف نظام پولی مالی اقتصاد اسلامی
۱۹۱	۲-۲-۱- استقلال اقتصادی
۱۹۱	۲-۲-۲- گسترش آبادانی
۱۹۱	۲-۲-۳- رفاه عمومی
۱۹۲	۲-۳- تأمین اهداف سیستم بانکی در نظام اقتصادی اسلام
۱۹۲	۲-۴- انجام وظایف و کارکردهای سیستم بانکی
۱۹۲	۲-۴-۱- استقرار نظام پولی و اعتباری بر مبنای حق و عدل
۱۹۳	۲-۴-۲- حذف ربا و جایگزین کردن عقود شرعی
۱۹۳	۲-۴-۳- هدایت منابع مازاد جامعه

- ۲- ۴- ۴- اشاعه روح اسلامی در نظام بانکی ..... ۱۹۳
- ۲- ۴- ۵- واسطه‌گری ..... ۱۹۳
- ۲- ۴- ۶- اتخاذ سیاست‌های پولی ..... ۱۹۳
- ۲- ۴- ۷- تسهیل پرداخت‌ها، دریافت‌ها، مبادلات و معاملات و ارائه خدمات بانکی ..... ۱۹۳
- ۲- ۵- اصول حاکم بر سیستم بانکی، نظام پولی مالی و نظام اقتصادی اسلام ..... ۱۹۴
- ۲- ۵- ۱- روابط پولی مبتنی بر معیار حق و عدل ..... ۱۹۴
- ۲- ۵- ۲- قوام فرد و جامعه یا تطابق با فلسفه کلی نظام اقتصادی اسلام ..... ۱۹۴
- ۲- ۵- ۳- تطابق با مصالح اجتماعی ..... ۱۹۴
- ۲- ۵- ۴- حرمت اکل مال به باطل ..... ۱۹۵
- ۲- ۵- ۵- الغای مالکیت‌های زیانبار و نفی فعالیت‌های ضرری ..... ۱۹۵
- ۱- ۶- ممنوعیت تداول انحصاری ثروت در دست اغنیاء ..... ۱۹۵
- ۲- ۵- ۷- منع غرر ..... ۱۹۵
- ۲- ۵- ۸- ارتباط سگاتنگ با بخش حقیقی اقتصاد و در خدمت آن بودن به طور کامل ..... ۱۹۵
- ۲- ۶- معیارهای کمی بسم ..... ۱۹۶
- ۳- استخراج الگو و مدل پیشنهادی ..... ۱۹۶
- ۴- بررسی معیارها در مدل پیشنهادی ..... ۲۰۴
- ۵- مقایسه الگو و مدل پیشنهادی با سایر الگوها و مدل‌ها ..... ۲۰۶
- ضمیمه** ..... ۲۰۹
- ۱- استفتاء از حضرت آیت اله مکارم شیرازی و فتوی ایشان در مورد خلق پول ..... ۲۱۱
- ۲- تصویر استفتاء و فتوا ..... ۲۱۴
- منابع و مأخذ** ..... ۲۱۷
- ۱- فارسی ..... ۲۱۷
- ۲- عربی ..... ۲۲۴
- ۳- انگلیسی ..... ۲۲۶

## پیش‌گفتار

اسلام دینی است که تمسک عظیمی را پایه‌گذاری کرد، تمدنی که قرن‌ها بر جامعه بشر حکومت می‌کرد، و جای شک و تردید نیست که در مقاطع مهمی از تاریخ گذشته جامعه اسلامی و حداقل در مقطع نخستین تاریخ اسلام و به ویژه در دوران حکومت رسول الله (ص) و امام علی (ع)، توانست مطابق نسخه اصلی در ابعاد مختلف از جمله بعد اقتصادی عمل نماید و لذا نظام اقتصادی پیاده شده در آن جامعه اسلامی، نسخه‌ای مطابق اصل از نظام اقتصادی اسلام بوده است.

در همین راستا در قرآن کریم و سنت معصومین (ع)، اسلام به عنوان دین جامعی که برای برقراری عدل در همه شئون زندگی انسان آمده است و دارای برنامه کاملی جهت اجرای عدل در جامعه بشر است، معرفی شده است. بر آنجا که اقتصاد یکی از مهمترین بخش‌های زندگی انسان است، طبعاً این بخش از زندگی انسان نیز مشمول برنامه‌ریزی اسلام در رابطه با برقراری عدل در جامعه بشری است. این ادعا بر این مطلب تأکید دارد که احکام اسلام جامعیت فراگیر دارد، و همه آنچه را مورد نیاز بشر است، که شامل همه مسائل اقتصادی نیز می‌شود، در کتاب رسالت بیان شده است.

بنابراین بر اساس ادعای اسلام مبنی بر داشتن نظام اقتصادی کامل، باید آن را از منابع اسلامی و دینی استنباط نمود و در اختیار جامعه بشری قرار داد و لذا وظیفه کارشناسان و صاحب نظران و فقیهان اسلام است که همت گمارند و نظام اقتصادی اسلام را از منابع آن استنباط نمایند و برای بهره‌برداری جامعه بشری در اختیار انسان‌ها قرار دهند.

اثر حاضر تلاشی در این خصوص می‌باشد که گروه اقتصاد دانشگاه عدالت بن، با در اختیار جامعه علمی کشور قرار می‌دهد و امید است مورد توجه پژوهشگران و استادان این عرصه قرار گیرد.

سیدعبدالحمید ثابت

مدیر گروه اقتصاد دانشگاه عدالت

و عضو هیات علمی

مجتمع آموزش عالی علوم انسانی

جامعه المصطفی العالمیه